

ΚΡΗΤΙΚΑ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

19*

ΚΡΗΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΜΟΝΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Πρὸ ὀλίγων μηνῶν εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναδιφήσω μερικὰς ἀπὸ τὰς συνήθως λίαν ἀπροσίτους καὶ ἀτελῶς ταξινομημένας συλλογὰς ἀρχαίων τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἐν τῷ πλαισίῳ γενικωτέρας ἐργασίας μου. Κατὰ τὴν ἀναδίφησιν αὐτὴν ἐπεσήμανα διάφορα ἔγγραφα συνδεόμενα πρὸς τὴν Κρήτην, ἀναφερόμενα δὲ ἰδιαιτέρως εἰς μετόχια τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Αἱ σημειώσεις μου εἶναι ἀτελεῖς, ἐπειδὴ ὅμως δὲν θὰ εἶναι εὐκόλον νὰ γίνῃ ἐκ νέου ἡ ἐργασία αὐτὴ, ἐθεώρησα ὅτι εἶναι σκόπιμον νὰ τὰς δημοσιεύσω ἐνταῦθα τμηματικῶς, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἀργότερον ἄλλος ἐρευνητὴς χρησιμοποιῶν τὰ ἐνταῦθα παρεχόμενα στοιχεῖα θὰ ἀσχοληθῇ εἰδικώτερον μὲ τὰ ἔγγραφα αὐτὰ καὶ θὰ προβῇ εἰς τὴν ἐξ ὀλοκλήρου δημοσίευσίν των. Ἡ πληθὺς τῶν περὶ Κρήτης ἐγγράφων εἰς τὰς ἀρχαιακὰς συλλογὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους καθιστᾷ ἀπαραίτητον τὴν σὺν τῷ χρόνῳ διαμόρφωσιν ἑνὸς εἰδικοῦ Corpus, τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποίου εἶμαι βέβαιος θὰ προσθέσῃ πολλὰ νέα στοιχεῖα εἰς ὅσα γνωρίζομεν περὶ Κρήτης.

Α. ΜΟΝΗ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Ἡ μονὴ Διονυσίου τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἤρχισεν ἤδη νὰ τακτοποιῇ τὸ πλουσιώτατον ἀρχαιακὸν ὑλικὸν τῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχουν πολυάριθμοι ἐθνολογικοῦ, ἱστορικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ ἐνδιαφέροντος πληροφοροίαι, λόγῳ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν εἰς διάφορα τμήματα τῆς τότε Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη εὐρισκομένων μετοχίων τῆς. Μὲ τὴν εὐγενῆ ἄδειαν καὶ τὴν προσηνῆ βοήθειαν τοῦ ἁγίου καθηγουμένου τῆς μονῆς Γαβριὴλ ἐσημείωσα τὴν ὑπαρξίν τῶν ἀμέσως κατωτέρω περιγραφομένων ἐγγράφων, ἐνδεχομένως ὅμως ὁ ἀριθμὸς των θὰ αὐξηθῇ, ὅταν θὰ συμπληρωθῇ ἡ ἐπιθεώρησις καὶ ταξινόμησις ὀλοκλήρου τοῦ ἀρχαιακοῦ ὑλικοῦ τῆς μονῆς.

Ὅλα τὰ ἀναφερόμενα ἐνταῦθα ἔγγραφα πρόκειται νὰ ταξινομηθῶν εἰς τὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Κρήτη» οἰκεῖον φάκελλον, θὰ φέρουν δὲ τὴν ἐνταῦθα χρησιμοποιουμένην ἀριθμῶσιν κατ' αὖξοντα ἀριθμὸν, ἥτις ὅμως δὲν ἀντιστοιχεῖ καὶ πρὸς τὴν χρονολογικὴν των τάξιν. Τὴν φρον-

*) Βλ. «Κρητικά Χρονικά», ΣΤ', 1952, σ. 204 κ. ἔ.

τίδα διὰ τὴν ταξινόμησιν τῶν ἔγγράφων τὴν ἔχει ἀναλάβει αὐτοπροσώπως ὁ ἠγούμενος τῆς ἱεραῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἀρχιμανδρίτης Γαβριήλ, ὁ ὁποῖος μοῦ ὑπέδειξε τὰ περὶ Κρήτης ἔγγραφα καὶ φιλοφρόνως ἀνέλαβε νὰ ἀντιγράψῃ τὰ ἐνταῦθα δημοσιευόμενα. Ἄν καὶ γνωρίζω ὅτι θὰ προσκρούσω εἰς τὴν μειριοφροσύνην τοῦ σεβαστοῦ μου φίλου, ἐκφράζω καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὴν εἰγνωμοσύνην μου διὰ τὴν πολύτιμον συμπαράστασιν του, εἶμαι βέβαιος δὲ ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν «Κρητικῶν Χρονικῶν» ὅσα τυχόν ἄλλα ἔγγραφα περὶ Κρήτης εὐρεθῶσιν εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου.

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 1. Τίτλος: «*Κόπη εὐγαλμένη ἀπο το τεσταμέντο τοῦ ποτὲ πατέρα Κυρκλήμη, τοῦ γαγιανη, καμομενο διαχρηὸς τοῦ ποτὲ Ἀντρέα σερεπετζη νοταρῆου ευρησκόμενον εἰς τα χέρηα τοῦ μησὲρ Πέρο Πελεγρὴ νοδάρου καὶ μασάρου της μεγαλης καντζελαρης της κρητης καταιας 17/τω δεκεβρηου εἰς 1555/ στο μοναστήρη της καβαλαρεα καταπὸς σιέκη μετζηποστήλης*».

Τὸ ἔγγραφο ἀπὸ εἶναι ἀντίγραφο, ἄνευ χρονολογίας, τῆς κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1555 συνταχθείσης διαθήκης τοῦ ἱερέως Κλήμη Γαϊτάνη, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος κληροδοτεῖ τὴν μονὴν τῆς Κεραῆς Καβαλαρεῆς ἢ Καβαλαρεῆας εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει μονὴν τοῦ Διονυσίου. Ἡ διαθήκη συντάχθη ὑπὸ τοῦ συμβολαιογράφου Ἀνδρέα Σερεπετζῆ εἰς τὸ Κάστρο, παρόντων ὡς μαρτύρων τοῦ πρωτοπαπᾶ Ἀνδρέα Λάντα καὶ τοῦ κῆρ Γεώργη Πετροπούλου κατοίκων τοῦ χωρίου Τύλιος. Διὰ τῆς ἰδίας διαθήκης ὁ Κλήμη Γαϊτάνης κληροδοτεῖ καὶ ἄλλα μικρὰ ἀκίνητα ἢ κινητὰ εἰς τὸν ἱερομόναχον Κάλλιστον, ἀνεψιόν του, εἰς τὰς καλογραίας Πελαγίαν καὶ Μακαρίαν, εἰς τὸν ἀδελφόν του Δαμιανόν, εἰς τὴν ἀνεψιάν του Φροσύνην, εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Τζικαλᾶν καὶ εἰς τὸν Ἀνδρέαν Κουμάνον.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 2. Τίτλος: «*Κόπη ἐκ τῆς καθολικῆς προσιλόσεως τοῦ ποτὲ παπᾶ κῆρ Νίλου καὶ πνευματικοῦ εἰς ἄχοε', Δεκεμβρίου κγ'*» (1675). Ἀντίγραφο διαθήκης τοῦ ἱερέως «*παπᾶ κῆρ Νείλου Μπαροῦς τοῦ μισὲρ Γιανούλη καὶ τῆς κερᾶ Κατερίνας τοῦ ποτὲ Ἀντώνη Καρᾶ*» διὰ τῆς ὁποίας οὗτος ἀφιερώνει εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου ὅλην τὴν κινητὴν καὶ τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του τὴν εὐρισκομένην εἰς τὸ Κάστρο.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 3. Ἔτερον ἀντίγραφο τῆς ὡς ἄνω διαθήκης.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 4. Τίτλος: «*κόπια εὐγαλμένη ἀπὸ τὰ ἅτα τοῦ ποτὲ κῆρ Νικολοῦ Μουτζενίγον νοδάρου, προσεντάδα εἰς τὴν καντζελαρίαν της κουμουννιᾶς ἀπὸ ἓνα λίμπρο σκαριζαφολια εἰς σέφιλα 32*».

Ἀντίγραφον ἐγγράφου ὑπὸ χρονολογίαν 18 Μαΐου 1596, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Τζάνες καὶ Μαθιὸς Μουτζενίγοι, ὡς ἰδιοκτῆται τῆς ἐκκλησίας τοῦ «Ἁγίου Νικητὸς» εἰς τὸ Κάστρο παραχωροῦν κτῆμα των εὐρισκόμενον «εἰς τόπο λεγόμενον εἰς τὸ Ἅγιον πνεῦμα, συνορεῦον μὲ κτήματα τοῦ Παύλου Θομόπουλου» εἰς τὸν Θεόφιλον Παπαγιαννόπουλον, ὑπὸ τὸν ὄρον οὗτος «τὸν κάθε χρόνον νὰ δῆδει καὶ εἰμπορσάση ἤγουν τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Νικητὸς πρὸς τὸν ἱερέα, ὅπου ἐρημερεύει τὸν ἄνωθεν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικητὸς εἰς μετριὰ καὶ χειροδοτὸς ἄσπρα πενήντα καὶ τοῦτο ἀπὸ χρόνον εἰς χρόνον ἕως τέλος κόσμου».

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 5. Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς Γεωργίου Μαυρίτζη πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς Διονυσίου διὰ τῆς ὁποίας οὗτος, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀποθανόντος δωρητοῦ παπᾶ Κλήμη Γαϊτάνη, ζητεῖ νὰ ἀποσταλῇ ἐκ τῆς μονῆς Διονυσίου ἀντιπρόσωπος διὰ νὰ παραλάβῃ τὴν δωρεάν τοῦ Κλήμη. Ἡ ἐπιστολὴ συνοδεύεται ἀπὸ λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν κινητῶν ἀντικειμένων τῆς μονῆς, ἐν οἷς καὶ ἡ βιβλιοθήκη της.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 6. Ὑπὸ χρονολογίαν 23 Ὀκτωβρίου 1677, ἡ «κυρὰ Καλινίκη τοῦ ποιῆ Νικολοῦ Μπαρμπαρίγου» καὶ ἡ θυγάτηρ της κυρὰ Μαγδαληνὴ παραχωροῦν κτήματά των εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 7. «Κόπια νοεμβρίῳ κ̄ε, κατὰ τὸ ἀφρα'» (1581). Ὁ Κωνσταντῖνος Μαυρίτζης, ὡς διαχειριστὴς τῆς μονῆς Κυρᾶς Καβαλαράς, ἡ ὁποία μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱερομονάχου Θεοδοῦλο, τοῦ κατὰ κόσμον Καβαλάρου, παρέμεινεν ἄνευ ἀντιπροσώπου τῆς μονῆς Διονυσίου, κυβερνωμένη προσωρινῶς ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου «Μελετίου τοῦ Νιελιντέ, κουνάδου τοῦ Μαυρίτζη», παραδίδει τώρα ταύτην εἰς τὸν μοναχὸν Παλλάδιον τῆς μονῆς Διονυσίου, ἐλθόντα πρὸς τοῦτο ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ὑπογράφει ὁ Κωνσταντῖνος Μαυρίτζης καὶ ἐπιβεβαιοῦν οἱ Ἰωάννης ἱερομόναχος καὶ Νικόδημος μοναχὸς κατὰ κόσμον Βιτζέντζος.

Τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ, ἀντιγραφὸν ὑπὸ τοῦ νῦν ἡγουμένου τῆς μονῆς Διονυσίου Γαβριὴλ χάριν τῶν «Κρητικῶν Χρονικῶν» ἔχει ὡς ἑξῆς :

Κόπια νοεμβρίῳ κ̄ε

Κατὰ τὸ αω φω πω α.

Ἔστοντας καὶ ὁ ποιῆ κ̄ρ Θεόδουλος ἱερομόναχος τὸ κατὰ κόσμον καβαλάρου νὰ ἐκραιεῖ τὸ μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς ὀνομαζομένης Καβαλαράς κοντζεδερισμένον ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρομοῦ τοῦ κ̄ρ Διονυσίου ἐν τῷ

ἁγίῳ Ὁρει τοῦ Ἀθωνος καὶ ὡσὼν καλόγηρος τοῦ λεγομένου μοναστηρίου ὁ λεγόμενος ποτὲ κὺρ Θεόδουλος ὁ καβαλάρης ἔλειψεν ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου του διατὶ δὲν ἔιυχεν ἔδῶ τινας καλόγηρος ἀπὸ τὸ ἄνωθεν μοναστήριον τοῦ τιμίου προδρόμου κὺρ Διονυσίου νὰ παραλάβῃ τὸ λεγόμενον μοναστήριον τῆς Θεοτόκου ὡσὼν πρᾶγμα ἰδικόν τους, ἐγὼ Κωνσταντῖνος Μαυρίτζης, ὡσὼν ἐπίτροπος τοῦ ἄνωθεν μοναστηρίου τοῦ τιμίου προδρόμου τοῦ κὺρ Διονυσίου νὰ ἔβαλα διὰ τῆς ὥρας τὸν δσιώτατον ἱερομόναχον κὺρ μελέτιον τὸν νιελιντὲ τὸν κουνιάδον μου νὰ γουβρονάρῃ τὸ λεγόμενον μοναστήριον τὴν καβαλαράν. Ἔως νὰ ἔλθῃ τινὰς ἀπὸ τὸ ἄνωθεν μοναστήριον νὰ τοῦ τὸ παραδώσω. καὶ ἔστοντας νὰ ἔλθῃς ἐσὺ ὁ δσιώτατος παλίδιος μοναχός, ὡσὼν γέροντας πρῶτος τῆς βουλῆς καὶ ἐπίτροπος γγενεράλους τοῦ ἄνωθεν μοναστηρίου καθὼς μὲ ἐπίτροπικὸν γράμμα καὶ μὲ τὴν ἐξουσίαν ὁποῦ ὡς ἄνωθεν ἔχεις καὶ ὡς ἀθθέντης καὶ ἴδιος οὐ κοκίρης τοῦ ἄνωθεν μοναστηρίου ζητιῶντας νὰ σοῦ κοσενιάρωμεν τὸ λεγόμενον μοναστήριον μὲ τὰ δικαιώματα ὡσὼν πρᾶγμα ἰδικόν σας. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τὴν σήμερον ἡμέραν ἐγὼ ὁ ἄνωθεν κωνσταντῖνος μαυρίτζης ὡς ἄν ἐπίτροπος ὡς ἄνωθεν καὶ ἐγὼ ὁ λεγόμενος μελέτιος ἱερομόναχος. Λίδομεν ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ ὀμπρὸς ἐσένα τοῦ ἄνωθεν ἡγουμένου τὸ λεγόμενον μοναστήρι ὡσὼν πρᾶγμα ἰδικόν σου. τὴν τραβενήροντας ὡς ἄνωθεν καὶ μὲ τὰ κάτω γεγραμμένα πράγματα, ὅπου εἰς τὸ λεγόμενον μοναστήρι εὐρίσκονται καθὼς μὲ τὸ ἱβεντάριον φανερώρεται.

† Ἐγὼ κωνσταντῖνος μαυρίτζης διὰ χειρὸς ἔγραψα καὶ στέργω τὰ ἄνωθεν.

† Ἐγὼ Ἰωάννης ἱερομόναχος στέργω τὰ ἄνωθεν.

† Ἐγὼ Νικόδημος μοναχός κατὰ κόσμον βιτσέντζος στέργω τὰ ἄνωθεν.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 8. Αὐτόγραφος, ὑπὸ χρονολογίαν 6 Ἰουλίου 1652, διασθήκη τοῦ ἱερέως Κωνσταντῖνου Τζελαΐτου, υἱοῦ τοῦ παπᾶ Κὺρ Γεωργίου ἀπὸ τὸ Κόστρο, παραχωροῦντος ὄλην τὴν περιουσίαν του «στάμπελε καὶ μόμπιλε» εἰς τὴν μονὴν τῆς Κυρᾶς Καβαλαράς, ἀνηκούσης εἰς τὴν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει μονὴν Διονυσίου. Τὴν διαθήκην ἀκολουθεῖ κατάλογος τῶν κτημάτων τοῦ δωρητοῦ.

Τὸ κείμενον τῆς διαθήκης αὐτῆς, ἀντιγραφὲν ὑπὸ τοῦ νῦν ἡγουμένου τῆς μονῆς Διονυσίου Γαβριὴλ χάριν τῶν «Κρητικῶν Χρονικῶν» ἔχει ὡς ἀκολούθως :

Ἐπειδὴ φοβερότερον καὶ βεραιότερον οὐδὲν ἐστὶ ὥπιερ τὸ τοῦ θανάτου μυτήριον, διὰ τοῦτο καγὼ ἱερεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Τζελαΐτης τοῦ παπᾶ κὺρ Γεωργίου ἀπὸ τὸ κάστρον ἡῆσου Κρήτης κατὰ νοῦν βα-

λὼν τὸ φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος ἠθέλησα αὐτοπροαιρέτως νὰ διορθώσω τὴν ταπεινὴν μου ψυχὴν παραδίδοντάς τὴν εἰς χεῖρας τοῦ παναγίου Θεοῦ. Ἐπειτα ἀρίνω πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς τὴν ἐν ΧϞ ἀγάπην καὶ τελείαν συγχώρησιν. Ἐπειτα θέλω καὶ τὸ πρᾶγμα μου ὅλον στάμπελε καὶ μόμπηλε. Ἐξιέκεῖνο ὁποῦ μοῦ ἦλθε ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου, ὡσὰν καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἐγὼ ἠγόρασα. Καὶ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν ἐδικὸν μου τὸν Τζελαῖτον νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ ὁμπρὸς τοῦ Ἁγίου μοναστηρίου ὅπου εὐρίσκεται εἰς τὴν Κρῆτη ἐπονομαζόμενον κυρὰ - Καβαλαρά· διὰ νὰ εἶνε μνημοναμένοι οἱ ἄνωθεν ποτέ μου γονεῖς εἰς τὸ αὐτὸ μοναστήριον καὶ εἰς τὸ ἅγιον μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ὁρους ἐπονομαζόμενον τοῦ ἁγίου Διονυσίου, εἰς τὸ ὅποιον τὴν σήμερον ἰδίᾳ χειρὶ ἐγράφη τὸ ὄνομά μου καὶ τῶν γονέων μου. Ἀκόμη θέλω, καὶ ὅπου καὶ ἂν ἔχω πρᾶγμα ἔτιζι μέσα εἰς τὸ κάστρο, ὡσὰν καὶ τὰ χωράφια ὅπου ἔχω ἀπόξω ἀπὸ τὸ κάστρο εἰς τὴν ἁγίαν Ἀναστασίαν στὰ σπήλια τὰ χωματερά καὶ τινὰς νὰ εἰπῆ τὸ ἐναντιον ἀπάνω εἰς βάρος ἀφορισμοῦ καὶ ἂν τύχη τινὰς νὰ ἐναντιωθῆ εἰς τὴν παροῦσαν μου διαθήκη καὶ ὕστερή μου θέλησιν, τὸν ἔχω ἀσυγχώρητο καὶ ἀφορισμένον ὑπὸ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ θεοφόρων πατέρων καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἄλυτον, στένων καὶ τρέμων ὡς τὸν Ἰουδαν. Καὶ ἐν τῷ μὲν δικαιοκρίτῃ νὰ ἔχη νὰ δώσῃ λόγον, ὅταν εἰπῆ πορευέσθε ἀπὸ ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον. Ἐνι θέλω καὶ ἡ παροῦσα μου νὰ εἶναι στερεὰ καὶ βεβαία ἕως τῆς συντελείας· ἐγὼ Ἱεροὺς Κωνσταντῖνος ὁ Τζελαῖτης ἔγραψα ἰδίᾳ χειρὶ καὶ στέρω ὡς ἄνωθεν.

Καὶ διὰ ἀβήζω τοῦ ἄνωθέν μου πραγμάτου ἔχω μέσα εἰς τὸ κάστρο τῆς Κρήτης μίαν κατοικίαν, σπίτια βαλμένα εἰς τὴν ἐνορίαν τῆς Κυρίας Λαοδηγητορίας τοῦ ἐξώπορου, τὰ ὅποια ἔδωκα λίβελο τοῦ Ἀντωνίου Χαλκιόπουλου, διὰ δουκάτα κρητικὰ δέκα ὀκτώ, τὰ ὅποια μοῦ ἦλθασιν ἀπὸ τὸν πατέρα μου.

Ἀκόμη ἄλλη μίαν κατοικία, τὰ ὅποια μοῦ ἦλθασιν ἀπὸ τὸν πενθερό μου, τὸν παπᾶ - Ἰωάννη τὸν κληρικό, βαλμένα μέσα εἰς τὴν ἐνορίαν τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τοῦ Κλισάρχου. Καὶ σιμὰ τῶν σπιτίων ἔχω καὶ ἐκκλησίαν ἐπονομαζομένη ὁ ἅγιος Νικόλαος ὁ Χασμαλεύρης· καὶ αὐτὴ ἡ ἐκκλησία ἔχει πέντε μόνο σπίτια καὶ νοικιάζονται.

Ἡ ἄνωθεν ἐκκλησία ἔχει καὶ ἓνα κομάτι χωράφι μηζούριον ἐξῆς σητζάρια, βαλμένον εἰς τὴν Παναγίαν ὀνομαζόμενη στὴν Ψυμουζανή.

Ἐχω καὶ στὴν ἁγίαν ἀναστασίαν εἰς τὰ σπήλια τὰ χωματερά, τρία κομάτια χωράφι· τὰ ἄνω μοῦ ἦλθασιν ἀπὸ τὸν ποτέ μου πατέρα.

Ἐχω καὶ ἀντίκριτα τῶν ἄνωθέ μου χωραφίων ἓνα κομάτι χωράφι καὶ αὐτὸ βαλμένο μέσα εἰς τὸ μετόχι τοῦ τζιάν πύρο τοῦ ρουγε-

ρείο τὸ ὁποῖον τὸ ἀγόρασα ἀπὸ τὸ γέρω Ματθαῖο μηζούρια πέντε.

Ἔχω καὶ εἰς τὸ χωρίον μερικὰ μαρὸν δύο κατοικίαι σπήτια, τρία κομάτια ἀμπέλι σιὸν πλατύλαγκο ἀπὸ κάτωθεν τοῦ ἀμπελίου τοῦ Ταμουλή.

Τρία κομάτια σόχορα εἰς τὸν κατσηφόρη.

Ἐνα λόφντο εἰς τὸ χωρίον κορφές.

Μίαν κατοικίαν σπῖτια εἰς τὶς κορφές τὰ ὁποῖα ἔχω παρμένα διὰ λόγου τους, ρεάλια τριάντα καὶ ἐξόδιασά τα εἰς τὸ ἄνωθεν μοναστήρι. καὶ τὸ ρέσιος στέκεται νὰ πάρω ὄλον τὸν μῆνα τὸν ὀκτώβριον πρὸς τὸν ἐρχόμενον.

Ἔχω ἀκόμη νὰ μοιράσω μὲ τὸν ἐξάδελφόν μου τὸν Νικόλαον δλα τὰ πράγματα τῶν μπαρμπάδων μας, τὰ ὁποῖα πράγματα δὲν ξέρω πιά μοῦ θέλουσι τοκάρη εἰς τὴν πάριτε μου, γιὰ τοῦτο τ' ἀφίνω μὴ μοιράζοντάς τα παρόντας. δίδω ἀβίζω γράμμα μου ὄβερ μὲ γράμμα νοδάρου νὰ ἤξερη τὸ ἅγιον μοναστήριον.

Ἐγὼ δ' ἄνωθεν Ἱερὸς ὁ Τζελαίτης γράφω ἰδίᾳ χειρὶ καὶ στέργω τὰ ὡς ἄνωθεν.

† ,αχνβ' ↪ Διαθήκη τοῦ παπα κὺρ Κωνσταντῆ τοῦ Τζελαίτη ἔγινε καλόγηρος καὶ μετωνομάσθη Κοσμᾶς.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 9. Αὐτοῖγραφος, μακρὰ, ὑπὸ χρονολογίαν ,αχοη' (1678) Ἀπριλίου ζ', ἐπιστολὴ τοῦ ἀποσταλέντος εἰς Κρήτην ἀντιπροσώπου τῆς μονῆς Διονυσίου διὰ νὰ ἐπιτροπεύσῃ τὴν μονὴν Κυρᾶς Καβαλαρέας. Πληροφορεῖα περὶ τῆς μονῆς: Εὐρίσκετο εἰς τὸ χωρίον Καβροχώρι, πλησίον τῆς μονῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἦτο ἱστορισμένη «ἀπὸ τὸ δάσκαλο τὸν Μερκούριο». Ἡ ἐπιστολὴ περιέχει καὶ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα περὶ ἐπιδημίας πανώλους κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἐν Κρήτῃ.

Τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, ἀντιγραφὸν ὑπὸ τοῦ νῦν ἡγουμένου τῆς μονῆς Διονυσίου Γαβριήλ χάριν τῶν «Κρητικῶν Χρονικῶν» ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Πανοσιώτατε καὶ αἰδεσιμώτατε Ἅγιε Καθηγούμενε τῆς καθ' ἡμᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, Ἅγιε Δικαίῳ τὴν ὀφειλομένοι καὶ ελληκροινῆ μετάνοιαν κοιζῶ τῆς Πανοσιότης σου ἅμα τοῖς Ἁγίοις Προηγουμένους καὶ ἁγίοις Ἱερομονάχους καὶ Ἱεροδιακόνους, συνάμα τοῖς ἁγίοις Γέροντες καὶ πάση τῇ ἐν Χρῆ ἡμῶν ἀδελφότητι μετάνοιαν τὴν ἐξ ὄλης ψυχῆς προνέμομεν ἅπαντας. Πλὴν πατέρες ἄγιοι τῇ νὰ σᾶς γράφο τὴν κακοριζικίαν μου ὅπου μου ἔνυχε διατῆ καθὼς ἤλθαμεν ἰσὴν Πάρο μοῦ ἴπαν πὸς ἰ πανοῦκλα κόφτη πολλὰ κακὰ ἰς τὴν Κρήτη ὅπου δὲν εἶνε κανένας τόπος γερός, ἔτσι ἐγὼ βάνοντα; ἰσὶ τοῦ μου πὸς ἄν σταθῶ ἰσὴν Σαντορινῆ ἔναν δύο μῆνας θέλει περάσει, καὶ ἐκεῖνο χερότερα

ἀναφτε καὶ δὲν εὐρίσκα καῖκι νὰ περάσω, καὶ τὸν γενάρη εὐρήκα καῖ-
 κι ἰσιτὰς 16 τοῦ μηνὸς καὶ δὲν μὲ ἄφηγεν ὁ κόσμος νὰ πάω διὰ νὰ μὴ
 χαθοῦμεν ἀμὴ ἐγὼ ἔστωντας καὶ εἶχα τὴν ἔνια νὰ πάγω νὰ ἰδῶ τὸν
 τόπον ἐπύγα καὶ εὐγήκα ἰσιτὴν σπιναλόγκα καὶ ἐκάμαμεν μέσα εἰς τὸ
 καῖκι ἡμέρες 13 διὰ νὰ μᾶς προτικάρουν εἰς τὴν σπιναλόγκα καὶ ἐσί-
 ραμεν φουρτοῦνα μεγάλη νὰ χαθοῦμεν μέσα ἰσιτὸν λιμιονία τὴν ἰμέρι
 τῶν χριστουγένων καὶ σὰν ἴδα πῶς δὲν μᾶς προτικάρουν ἰθὺλῆσα νὰ
 εὐγο πέρα ἰσιτο σκογιέτο ἀντίπερα τῆς φορτέτζα, καὶ εἶτι ἀσθένησεν ὁ
 Παρθένιος καὶ ἀπόμινα δύο ἡμέρες εἰς τὸ καῖκι καὶ τὴν τρίτη ἡμέρα
 ἔχυσεν τὲς εὐλογιές, καὶ σὰν ἴδαν οἱ ναῦτιες μᾶς ἐδίωξαν καὶ εἶτι ἐπῆ-
 γα πέρα καὶ σπῆτι δὲν εὐρήκαμεν, διατὶ δὲν ἔχουν μόνο κάθε ἕνας
 μίαν καλήβαν καὶ ἐπήγαμεν μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀκουμπήσαμεν,
 καὶ τὸ σάββατο ἐβάρουνεν πολλὰ καὶ ἐκοιτούνταν ἡμέρες κ̄ε. Καὶ δὲν
 λέγω τίποτες πολυλογίες διατὶ καλὰ τὸ ἡξεύροτε πῶς δὲν μοῦ εὐρί-
 σκουνταν παράδες διὰ ἐξοδία καὶ εἶτι ἐπούλησα ἕνα ζευγάρι μαχέρια
 διὰ τρία γρόσια νὰ πορευθοῦμεν διὰ ψωμί καὶ ἴταν ἰσιτὸ παζάρι θρά-
 μια 40 αἰὶ δὲν τὸ εὐρίσκαμεν καὶ ἐκίνο καὶ ὅταν ἔγινε καλὰ ἀφίκα
 ὄλα μου τὰ ροῦχα ἰσιτὸ σκογιέτο ἰς ἕναν ἱερέα νὰ τὰ φυλίγη καὶ ἐμῆς
 πᾶμεν ἰσιτὸ Κάστρο διὰ νὰ ἀνταμώσω τὸν Μητροπολίτην νὰ ἰδῶ τὴ μοῦ
 λέγει, καὶ μὲ δύο ἡμέρες ἐφτάσαμεν εἰς τὸ Κάστρο πορπατώντας καὶ
 ἐπίγαμεν καὶ τὸν ἀνταμώσαμεν καὶ ἐδώκαμεν του τὸ γράμα καὶ μᾶς
 ὑποδέχθη ἀμὴ μᾶς ἴπε πάραυτα πὸς ἄτυχος κερὸς ἴνε διὰ τὸν θάνατον
 καὶ ἂν πορῆτε περάσετε πέρα εἰς κανένα νυσι ἕως νὰ ἰδητε ὑγία καὶ
 ὕστερα ἐλάτε. Καὶ γύρενα καῖκι ἢ καμία λότρα νὰ τοὺς πάρω νὰ φύ-
 γω καὶ ἐπούλησα καὶ τὸ ἕνα μου ράσο διὰ ὀκτὼ γρόσια νὰ δώσω τὸν
 νάβλο καὶ νὰ φάμεν καὶ ψωμὶ ἰσιτὴν στοάτα ἀμὴ δὲν εὐρίκα καὶ εἰς
 τὰς κδ. τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἐβρέθηκεν ἰ πανούκλα ἀπάνω του καὶ
 εἶτι σὰν μὲ τὸ ἴπεν ἀπόμινα ἀποθαμένος διατὶ δὲν ἡξευρα τι νὰ κάμω,
 καὶ ὁ παπᾶς πλέον ἐχάθηκεν, ἀμὴ τι νὰ κάμο νὰ φύγο νὰ τὸν ἀφίσω,
 δὲν τὸ ἔκαμα διατὶ καὶ ἀπὸ τὸν θεὸν ἐφοβούμουν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀν-
 θρώπους ἐντροπέμουν. εἶτι ἐκαθήσαμεν ἕως ἀναπαύθηκεν εἰς τὰς κδ.
 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡμέρα τρίτη καὶ σὰν τῶν ἐθάψαμεν ἐφύγαμεν ἀπὸ τὸ
 Κάστρο καὶ ὕβγαμεν ἀπὸ τὴν Πόρτα τῶν Χανίων μέρους, καὶ ἐπήγαμεν
 εἰς ἕνα χωριὸν λεγόμενον Καβροχώρη καὶ ἐυήγαμεν καὶ ἐκὴ μιλόντας
 ἀναφέραμεν πῶς ἔχομεν ἐδῶ ἐκκλησίαν λεγομένη ἰ Παναγία ἰ Καβα-
 λαρέα. Καὶ ὡς ἴκουσαν μᾶς ἴπαν ποῦ ἴνε καὶ μᾶς ἐδίξαν καὶ ἐπίγα-
 μεν ἕως ἐκὶ καὶ ἴβραμεν ἕνα ἱερομόναχον καὶ ὁ πατέρας του καὶ ἰ μά-
 να του καὶ διὼ πεδιά ὄπου εἶναι τώρα ἐκὶ χρόνους ζ. καὶ ἔχουν κτι-
 σμένα τὸν παλῆον φουῆρον ὄπου ἦταν μὲ τὸ κελαρικὸν του ὡς καθὼς
 ἦταν τὸ πρότω καὶ τὰ ἄλλα ὄλα ἴνε ἀχαλασμένα παντελὸς ἀγνώριστα.

ἡ ἐκκλησία καλὰ γερῆ με τὴν ἱστορία τῆς ὀκαθῶς τὴν ἐοτόρησε ὁ δά-
 σκαλος ὁ μερκούριος, τὰ δημόθυρα τῆς ἴναι ἱοτὸ μοναστήρι ὄπου ἴνε
 σιμάμας καὶ ὀνομάζετε ἱεροουσαλήμ. καὶ ὁ σταυρὸς ὁ μεγάλος καὶ ἕνα
 χάλκωμα ποῦ ἔχιναν τὸ κηρὶ καὶ ὡς μοῦ ἴπαν ἴναι ὀκάδες ἰγ. πλὴν
 ἐοτάθηκα ἀπάνω ἱοιο σπήτη μαζί με τοὺς ἄλλους γιατί ἦταν παστρικά
 ἀπὸ ἀσθένεια ἔος νὰ εὔρο καῖκι νὰ περάσω πέρα ἱοτη οαντορίνη νὰ
 καθησωμεν νὰ περάση τὸ κακό, ἄν γένη λάδι νὰ πάγω νὰ τσακίσω τὰ
 πόδια μου νὰ πολεμήσω νὰ ἔβγανα τὰ ἄσπρα τὰ δανιακά νὰ τὰ στύλω
 διὰ νὰ πάρετε τὸν σταυρὸν. Διατι ἄν ἱθέλατε με στείλη καὶ ἐμένα ἱοέ-
 ναν τῶπων νὰ ἔχω κατάστυχα ἕχα ἐλπίδαν ἱοτὸν Θεὸν πὸς ἦθελα ἐπω-
 ρέσω νὰ βγάλω ὄσάν καὶ ἄλλους. ἀμὴ ἐπηδὴ με ἐκαταφρονήσατε ἔιζι
 ἀπὸ ὄλους καὶ με ἐριξατε εἰς τόπον ἔρημον ἴδε καὶ ὁ θεὸς καὶ με ἐπέ-
 δενσε χειρότερα διὰ ταις ἀμαρτίαις μου διατι ἔλεγα πὸς νὰ εὔρο γερὸν
 τόπον νὰ πολεμήσω καὶ ἐγὼ ὡς ἦθελα πορέσω νὰ κάμο τίποτες διὰ τὸ
 μοναστήρι, ἀμὴ εὔρηκα σπαθὴ δῆστομο θάνατον καὶ πῖνα μεγάλη, ἀμὴ
 ἄν ἦθελα ἔχει τὰ κατάστυχα τῶν νισύων ἦθελα πάγη νὰ κάμω τίποτες
 καὶ νὰ εὔγάνο τὸ φωμὶ μου νὰ τρώγω νὰ μὴ ἀποθάνο τῆς πίνας. ὄπου
 ἐκάμαμεν ἱμέρες ἰβ. δίχως φωμὶ τὴν ἐβδομάδα τῶν βαῖτων, διατι δὲν
 ἦμποροῦμεν νὰ ἐβγοῦμεν ὄξο ἀπὸ τῶν φόβων τῆς πανούκλας, καὶ ἔιζι
 ἀγόρασα τρία πινάκια σιτάρη καὶ τὸ ἀφήκα τοῦ Παπαύλου καὶ νὰ κά-
 θετε ἱοτὸ μετόχι μαζί με τὸν παπᾶ ὄπου ἴναι ἐκὶ καὶ ἐγὼ ἦλθα ἱοτὸ
 Κάστρο καὶ ἐβρήκα βάρκα καὶ ἦλθα ἱοτὴν οαντορίνη ἱοτὸ σπήτι μας
 καὶ κάθομε ἐσοναποῖδὸ διὰ τὴν ἀσθένειαν. Καὶ ἱδῆτε ἄν οἴς φερετε κα-
 λὰ νὰ κρατήσωμεν τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸ μοναστήρι διὰ καμία βολὰ
 θέλη ἔχει καὶ διάφορον τὸ μοναστήρι ἄν κατισταθοῦν τὰ χωρία ποῦ
 ἴναι τριγύρω, ὄλοι τὸ ἀγαποῦσι νὰ ἴνε τοῦ μοναστηρίου καὶ ἴτη πράγ-
 ματα ἔχουν ἰ χωρισανὴ με ἀφορισμὸν ἐβγαίνουν, τῶν δε Τουρκῶν ὄπου
 ἴνε ταχρισμένα ἀπάνω τους ἱδῆτε ἄν πορήτε νὰ βγάλετε ὄρισμὸν πὸς
 ἦταν ἀπανο ἱοτὸ κεσίμι τῶν πραγμάτων τοῦ μοναστηρίου καὶ νὰ ἱδῆτε
 νὰ κνιτάξετε ἴτι γράματα ἴνε αὐτοῦ τοῦ μετοχίου προσηλώματα τῶν χω-
 ραφίων ἰ παλεὰ κατάστυχα νὰ τὰ βάλετε εἰς μία σακουλα καὶ νὰ τὰ
 βουλώσετε νὰ μοῦ τὰ στύλετε καὶ ἄν ὄρίσετε στύλετε μου καὶ ἕναν κα-
 λόγηρο μῆνα ὄωση ὁ θεὸς καὶ περάση τὸ κακὸν καὶ παγο καὶ πολεμή-
 σω καὶ ἐγὼ ἴτε βοηθήση ὁ θεὸς καὶ ὁ Πρόδρομος καὶ ἄν δὲν παύση
 τὸ κακὸ πλέο πέρα δὲν πάγο διατὴ ἄνθρωποι δὲν ἀπόμειναν ὄλοτελα.
 καὶ ἴνὲ ἱοτὸ τευτέρη τοῦ πασᾶ γραμένοι ἄνθρωποι ἀποθαμένοι χιλιά-
 δες ἐβδομήντα ὄκτω ἦς ὄλο τὸ ρένιον τῆς Κρίτης ἀπὸ δέκα χρονῶν καὶ
 ἀπάνω, ἱδὲ τὰ μικρὰ ἴνε ἄγραφα καὶ πάλαι ὄλημέρα ἀποθένουν, καὶ
 εἰς αὐτὸ δίνω εἴδηση τῆς πανοσιοιῆς σας ὡς ἐγνωρίζετε καλύτερον ἄς
 γένη. καὶ νὰ ξέρετε χωρισάλο πὸς ἕαν δὲν παύση ἡ πανοῦκλα πλέο πέρα

δὲν πάγο καὶ στέλετε μου τῆς Μύλος τὸ δευτέρῃ καὶ τῆς σαντορίνης πέλης πολεμῆσω νὰ βγάλω τὰ ξένα ἄσπρα καὶ νὰ ἔλθω ἰσὶτὸ μοναστήρι νὰ ἴμε ἰσὶτὴν ἐκκλησίαν διατὶ δὲν ἤπορὸ πλέονα πορπατήσω καὶ ἐδὸ τόπος δὲν ἴνε νὰ καθῆσω ἰσένα κάστρο νὰ ἐμπορέσω νὰ κάνω τίποτες ὡς καθὼς ἐθάρου, ἀμὶ ἦναι ἕνας φτωχὸς κόσμος ὅπου δὲν ἴδα ἀλλοῦ τὴν γυμνότητα ὅπου ἔχουν, καὶ ἄλο τίποτες πατέρες δὲν ἤξεύρω μόνο ποῦ ἐδιάβασαν τὴν ἀπανταχοῦσα ἰσὶτὸ Κάστρον εἰς τὸν ἅγιον Μανθέον καὶ ἐμάζωξα ἄσπρα π. ἐξομολόγησα καὶ ἕναν πανουκλιασμένον στανικὸς μου διατὶ δὲν εἶχα νὰ πάρω ψωμὶ καὶ μοῦ ἔδωσαν ἄσπρα φ. ἄλο τίποτες δὲν ἴδα. Ἰδῆτε καὶ νὰ μοῦ μηνῆσετε πὸς νὰ κάμο, καὶ ἂν δὲν ἔρθῃ γράμα ἀπὸ αὐτοῦ ἐγὼ ἀπεδώ δὲν πάγο ποθενά. Ὅλους τοὺς ἀδελφὸς μικροὺς καὶ μεγάλους μετάνοιαν ποιῶ, ταῦτα καὶ ἡ εὐχὴ σας μεθ ἡμῶν, ἀμήν.

ὁ προηγούμενος Χαραλάμης ἀδελφὸς κατὰ πάντα
, αχοῦ' Ἀποιλίου ζ'

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 10. Αὐτόγραφος, ὑπὸ χρονολογίαν ,αψδ' (1704), Ἰουνίου γ', ἐπιστολὴ τοῦ Ἀντωνίου Μανδρινοῦ καὶ τοῦ γυναικαδέλφου του Ἰωάννου Μπονάνου πρὸς τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς Διονυσίου περὶ τῆς παρουσίας οἰκονομικῆς καὶ διοικητικῆς καταστάσεως τῆς μονῆς Κερᾶς Καβαλαρέας.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 11. Τίτλος : «Κόπια εὐγαλιμένη ὑπὸ τοῦ βιβλίου τῆς νοταρίας, ἐμοῦ Πέτρου ἱερέως Μιχαλήζι καὶ νοταρίου εἰς ,αφο', ἡμέρα τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς εἰς ταῖς γ'» (1570).

Καταγραφὴ τῶν υπαρχόντων τῆς μονῆς Κερᾶς τῆς Καβαλαρέας.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 12. Τίτλος : «Κόπια εὐγαλιμένη ἐκ τὸ βιβλίον τῆς νοταρίας, ἐμοῦ Σταυριανοῦ Λαγωῦ, ,αφξσι', ματφ ια', ἐν Χάνδακι Κρήτης» (1566). Ὁ Ἀθανάσιος Μεγιστάνος, ἱερομόναχος, παραλαμβάνει ἀπὸ τὸν Ἰάκωβον Καλαμώννα, προϊστάμενον τοῦ μετοχίου τῆς κερᾶς Καβαλαρέας, νῦν ὄντα ἀσθενῆ, τὸ μετόχιον μὲ ὅλα τὰ υπάρχοντα πρὸς διαχείρισιν. Ὑπογράφει : «κῦρ Νικολὸς ἱερεὺς ὁ Μαλαξὸς καὶ πρωτόπαπας Ναυπλίου».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ὅπως ἤδη ἐλέχθη εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ παρόντος ἄρθρου, ἡ ταξινομία τῶν ἐγγράφων εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς μονῆς Διονυσίου δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν χρονολογικὴν των σειρᾶν. Ταξινομίαις τοῦ εἴδους αὐτοῦ δὲν εἶναι εὐχερῆς, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς υπάρξεως ἀχρονολογίων ἢ δυσχερῶς χρονολογουμένων ἐγγράφων, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς ἐνδεχομένης μεταγενεστέρως ἀνευρέσεως καὶ ἄλλων μὴ ταξινομη-

θέντων ἀρχικῶς ἐγγράφων. Κατ' εὐτυχῆ πάντως σύμπτωσιν τὰ ὡς ἄνω εἰς τὴν Κρήτην ἀναφερόμενα ἔγγραφα εἶναι χρονολογημένα, πλὴν ἐνὸς τὸ ὁποῖον δὲν φέρει μὲν χρονολογίαν, εἶναι ὅμως εὐχερὲς νὰ χρονολογηθῆ. Τὸ παλαιότερον ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθ. 1, τὸ ὁποῖον συνετάχθη τὴν 17 Δεκεμβρίου τοῦ 1555. Ἀκολουθοῦν τὸ ὑπ' ἀριθ. 12, χρον. 1566, τὸ ὑπ' ἀριθ. 11, χρον. 1570, τὸ ὑπ' ἀριθ. 7, χρον. 1581, τὸ ὑπ' ἀριθ. 4, χρον. 1596, τὸ ὑπ' ἀριθ. 8, χρον. 1652, τὰ ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ 3, χρον. 1675, τὸ ὑπ' ἀριθ. 6, χρον. 1677, τὸ ὑπ' ἀριθ. 9, χρον. 1688, καὶ τέλος τὸ ὑπ' ἀριθ. 10, χρον. 1704. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 5 δὲν φέρει χρονολογίαν, ἐν συνδυασμῶ ὅμως πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 7, τὸ ὁποῖον χρονολογεῖται εἰς τὸ 1581, δέον νὰ μὴ τοποθετηθῆ μακρὰν τῆς χρονολογίας ταύτης.

Τὰ ὡς ἄνω ἔγγραφα, πλὴν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4, ἀφοροῦν εἰς δωρεὰς πρὸς τὴν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει μονὴν Διονυσίου. Τὸ 4 ἀναφέρεται εἰς δωρεὰν πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικήτα (= Νικητός), ἄγνωστον δὲ πῶς εὗρέθη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Διονυσίου. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 ἔγγραφον ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν ἐρμηνείας ὅλων τῶν ἄλλων. Ἡ ἐκ τῶν ἐγγράφων αὐτῶν ἀνασυγκροτουμένη ἱστορία τῆς μονῆς Καβαλαρέας ἔχει ὡς ἀκολούθως: Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1555 ὁ ἱερεὺς Κλήμης Γαϊτάνης ἀφιέρωσε τὴν προφανῶς ἰδιόκτητον ἐκκλησίαν του καὶ μονὴν τῆς Κεραῆς τῆς Καβαλαρέας εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου. Τὸ 1566 ἐπίτροπος, διὰ λογαριασμὸν τῆς μονῆς Διονυσίου, γίνεται ὁ ἱερομόναχος Ἀθανάσιος Μεγιστάνος, διαδεχόμενος τὸν Ἰάκωβον Καλαμώνα. Τὸ 1570 συντάσσεται πλήρης κατάλογος τῶν ὑπαρχόντων τῆς μονῆς. Τὸ 1581 ὁ ἐπιτροπεύων τὴν μονὴν Κωνσταντῖνος Μαυρίτζης παραδίδει τὴν μονὴν εἰς τὸν Παλλάδιον, διαδεχόμενον τὸν Μελέτιον τοῦ Ντελιντέ, ὅστις εἶχεν ἀναλάβει προσωρινῶς εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀποθανόντος Θεοδούλου. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 5 ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπιστολὴ τοῦ Γεωργίου Μαυρίτζη πρὸς τὴν μονὴν Διονυσίου καὶ δὲν φέρει χρονολογίαν, ἐπειδὴ εἶναι πρόσκλησις πρὸς τὴν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει μονὴν ἵνα ἀποστείλῃ ἀντιπροσώπους τῆς διὰ νὰ παραλάβουν τὴν μονὴν τῆς Κεραῆς τῆς Καβαλαρέας, καὶ ἐπειδὴ ἐπίσης περιέχει λεπτομερεῆ καταγραφὴν τῶν πραγμάτων τῆς μονῆς, δέον νὰ χρονολογηθῆ βεβαίως ἔπειτα ἀπὸ τὸ 1555, ἔτος καθ' ὃ ὁ Κλήμης Γαϊτάνης ἐδώρησε τὴν μονὴν τῆς Κεραῆς Καβαλαρέας εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου, καὶ πρὸ τοῦ 1566, ἔτος καθ' ὃ ἀναφέρεται ὁ διαδεχόμενος τὸν πρὸ αὐτοῦ ἐπίτροπον Ἰάκωβον Καλαμώνα. Προφανῶς ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Κωνσταντίνου Μαυρίτζη δέον νὰ ἔχη γραφῆ ἀμέσως ἔπειτα ἀπὸ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1555 καὶ ἐνδεχομένως κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1556. Κατὰ ταῦτα, ἡ ἱστορία τῆς μονῆς Κεραῆς τῆς Καβαλαρέας μέχρι τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος συνοψί-

ζεται ὡς ἑξῆς: Τὸ 1555 προσφέρεται ὑπὸ τοῦ Κλήμη Γαϊτάνη εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου, μὲ προσωρινὸν ἐπίτροπον τὸν Κωνσταντῖνον Μαυρίτζην. Ὁ παλαιότερος, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ἀντιπρόσωπος τῆς μονῆς Διονυσίου, ὑπῆρξεν ὁ Ἰάκωβος Καλαμών. Τοῦτον διαδέχεται τὸ 1566 ὁ Ἀθανάσιος Μεγιστάνος· ἀργότερον καὶ ἀφοῦ τὸ 1570 κατεγράφησαν λεπτομερῶς τὰ ὑπάρχοντα τῆς μονῆς, πάντως ὅμως πρὸ τοῦ 1581, ἐπιτροπεύει εἰς ἱερομόναχος, Θεόδουλος Καβαλάρης, τοῦτον δὲ ἀποθανόντα διεδέχθη ἐπ' ὀλίγον ὁ συγγενὴς τοῦ πρώτου προσωρινοῦ ἐπιτρόπου καὶ διαχειριστοῦ τῆς μονῆς Κωνσταντῖνου Μαυρίτζη Μελέτιος ὁ Ντελιντέ, καὶ κατόπιν ὁ Παλλάδιος, ἐλθὼν πρὸς τοῦτο ἐκ τοῦ Ἀγίου Ὄρους. Ἐκ τῶν ἐγγράφων 1, 11 καὶ 5 προκύπτει ὅτι ἡ μονὴ ἦτο πλουσία καὶ εἰς κινητὰ καὶ εἰς ἀκίνητα, εἶχε δὲ καὶ ἀξιόλογον βιβλιοθήκην. Καθ' ἃ δὲ συνάγεται ἐκ τοῦ ἀνωτέρω δημοσιευομένου ἐγγράφου ἀριθ. 9, ὑπὸ χρον. 1678, ἡ μονὴ εἶχε διακοσμηθῆ ὑπὸ τοῦ ζωγράφου Μερκουρίου.

Ἐγγραφα διὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος δὲν ὑπάρχουν· οὐδόλως ὅμως ἀποκλείεται νὰ λανθάνουν ταῦτα εἰς τὰ ὑπόλοιπα, μὴ ταξινομηθέντα εἰσέτι ἀρχεῖα τῆς μονῆς Διονυσίου. Ἡ μονὴ Καβαλαρέας ἐμφανίζεται καὶ πάλιν εἰς τὸ ἐγγραφοῦν 8, τοῦ 1652, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἱερεὺς Κωνσταντῖνος Τζελαΐτης ἀφιερώνει εἰς αὐτὴν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του. Ὁμοίου τύπου δωρεά, καθ' ἃ τὸ ἐγγραφοῦν 2 (καὶ τὸ ἀντίγραφοῦν αὐτοῦ 3) γίνεται τὸ 1675 ὑπὸ τοῦ ἱερέως κῦρ Νείλου Μπαροῦς, καὶ πάλιν τὸ 1677, κατὰ τὸ ἐγγραφοῦν 6, ὑπὸ τῆς κυρᾶς Καλινίκης τοῦ Νικόλου Μπαρμπαρίγου.

Καθ' ὅσον γνωρίζω τὰ ὡς ἄνω ἐγγραφα τῆς μονῆς Διονυσίου εἶναι ἡ μόνη πηγὴ τὴν ὁποίαν ἔχομεν περὶ τῆς ὑπάρεξως μονῆς τῆς Κυρᾶς Καβαλαρέας εἰς τὴν Κρήτην. Προφανῶς ἡ μονὴ αὕτη ἐγκατελείφθη ἢ κατεστράφη κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα, ἐφ' ὅσον αὕτη, ὡς μαρτυροῦν τὰ ἐγγραφα 9 καὶ 10, ἐπέζησε τῆς ἀλώσεως τῆς Κρήτης.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ